

Norrlandsoperans Symfoniorkester & Nordiska Kammarorkestern

Mahlers femma

Umeå 24 maj
Luleå 25 maj
Sundsvall 31 maj
Östersund 1 juni

Dirigent Elim Chan

Program

Kaija Saariaho **Ciel d'hiver** (10')

Gustav Mahler **Symfoni nr 5** (68')

I. Trauermarsch

II. Stürmisch bewegt, mit größter Vehemenz

III. Scherzo

IV. Adagietto

V. Rondo-Finale

Elim Chan, dirigent

Elim Chan utbildades vid Smith College och University of Michigan. Hon betraktas som en av våra stora, unga internationella dirigenter och har bland annat arbetat med London Symphony Orchestra, National Arts Centre Orchestra i Ottawa, Hong Kong Philharmonic, Detroit och Lucerne Symphony, Orchestre Philharmonique Luxembourg, Orchestre National de Belgique, Orchestre de Chambre de Lausanne och Mariinskijorkestern. 2014 vann hon som första kvinna någonsin dirigenttävlingen Donatella Flick LSO Conducting Competition i London.

Gustav Mahler

År 1897 hade Gustav Mahler (1860-1911) blivit chef för operan i Wien. Där stannade han i tio år. Eftervärlden har kallat perioden den gyllene Mahlerepoken. Gustav var en älskad och hatad arbetsnarkoman. Under åren som operachef skrev han nästan alla sina betydande verk, däribland den femte symfonin. Stycket uruppfördes 1904 och utmärkte sig jämfört med Mahlers tidigare produktion genom det moderna tonspråket. Mahler stod med ena benet i det storvulna ideal han funnit hos Wagner. Det andra benet var placerat den samtida europeiska musikscen som höll på att förändras och strax skulle rikta strålkastarljuset mot kompositörer som Arnold Schönberg, Anton Webern och Alban Berg.

Det var en brytningstid på flera fronter. Samma år som Mahler tillträdde som operachef bildades Wiensecessionen – en radikal konstnärsgrupp med målaren Gustav Klimt som ledare. Runt om i Europa uppstod liknande sammanslutningar. Den gemensamma övertygelsen var att konsten behövde utmanas och utvecklas. På Karlsplatz i Wien uppfördes secessionens högsäte – secessionsbyggnaden. Huset är utformat som en vit kub i jugendstil. Högst upp vilar ett stort, förgyllt kålhuvud och på fasaden står inristat i guld: "Åt tiden dess konst. Åt konsten dess frihet."

Alma Schindler befann sig i navet av Wiens avantgarde. Alma var brådmogen, intelligent och förförisk. Hon komponerade och spelade. I november 1901 möttes hon och Gustav Mahler och passionen drabbade dem med full kraft. Ett halvår senare gifte de sig och fick strax sitt första barn. Samtidigt slutförde Gustav den femte symfonin. Det sägs att fjärde satsen är dedicerad till Alma.

År 1902 invigdes Beethovenfrisen – en storartad väggmålning som löper längs ett helt rum i secessionsbyggnaden. Klimt hade som en av upphovsmännen till målningen bidragit med avbildningar av höggravida kvinnor. För detta blev han och målningen utskälld och Klimt förlorade en påtänkt professur i konstvetenskap. Bland festfolket på invigningen syntes Alma och Gustav. Gustav dirigerade Beethovens nionde symfoni i arrangemang för blåsare och Alma reciterade secessionens programskrift. Gustav och Alma var ett riktigt kändispar och hade säkert en ömsesidigt inspirerande relation. Gustav hade

dock ett krav: "...om vi ska vara lyckliga, måste du ge mig vad jag behöver, du måste vara min hustru och inte min kollega!" Avantgardet i Wien var onekligen motsägelsefullt. Längtan efter att vädra ut gamla tiders ideal och vidga mänskligt livsutrymme gällde långt ifrån alla individer. Alma slutade komponera.

1906 splittrades secessionen och året efter lämnade Mahler sin plats som operachef. Den gyllene eran var slut. Äktenskapet mellan Alma och Gustav upplöstes 1911 när Gustav dog av blodförgiftning. Med nazismens framväxt blev Mahler nedtystad. Gustav Mahlergatan döptes om och hans byst på operan, skapad av skulptören Auguste Rodin, togs bort.

Idag är den femte symfonin Mahlers absolut mest spelade. I kväll spelas den för första gången någonsin i Umeå.

Kaija Saariaho

Ciel d'hiver – Vinterhimmel – av Kaija Saariaho (f 1952) förflyttar lyssnaren in i en suggestiv klangvärld med kärva harmonier. Snön knarrar under skorna, solkatterna bländar. Över himlen tornar ett vitt dis. Stycket är ett arrangemang av andra satsen i Saariahos orkesterverk Orion från 2014.

Saariaho är född i Finland. Hon har gått kompositionslinjen vid Sibelius-Akademien och är även utbildad i Darmstadt och Freiburg. På 1980-talet studerade hon vid ICRAM, ett franskt institut för forskning och studier inom elektroakustisk musik, och sedan dess är hon bosatt i Paris. Under den tidiga karriären etablerade hon sig inom elektroakustisk musik. På senare år har hon framför allt skrivit orkesterverk och operor. Efter operan Adriana Mater, en beställning av Bastilleoperan 2006, betraktas hon som en av de främsta samtida operatonsättarna. Tidigare i år uppfördes hennes opera Only the Sound Remains vid samma operahus.

Att kliva in i Kaija Saariahos musikaliska värld är spännande och utmanande. I samband med att Saariaho fick Polarpriset 2013 sa hon i en intervju i Svenska Dagbladet att hon tycker att det är svårt att tala om sin musik. När hon hör sina verk kan hon nästan bli generad: "Jag kan få en känsla av att jag berättar saker som jag inte hade planerat att avslöja." Kanske är det därför hennes musik ger lyssnaren förnimmelsen av att ha getts tillträde till ett hemligt, avskalat rum.

Hedvig Ljungar

Norrlandsoperans Symfoniorkester

& Nordiska Kammarorkestern

Violin I

Alexander Kagan
Jonas Lindgård
Hyojung Park
Richard Kontra
Fredrik Syberg
Charlotte Häggström
Pernille Kristiansen
Mikhail Zatin
Per-Erik Andersson
Eva Filek-Kryger
Andreas Olsson
Kersti Wilhelmsson
Lars Warnstad
Ophelia Kamkar

Violin 2

Pontus Björk
Ronnie Weber
Nicole Ladenthin
Bengt-Eric Norlén
Arvid Johansson
Ola Lindgård
EvaBritt Molander
Anna Zachrisson
Tommy Rönning
Matias Malmqvist
Anders Unnersjö
Victor Mobäck

Viola

Pär Lindqvist
Ida Nyman
Lars Stattin
Ragnhild Qvale-Hammer
Märta Eriksson
Sophie Bretschneider
Anita Björken
Åsa Hjelm
Malin Bratt
Jaan Ader

Violoncell

Björn Risberg
Åke Hedman
Bekhat Tsagaanchuluun
Christian Sahlin

Karin Bjurman
Per-Gunnar Hedström
Kristina Tereschatov
Sara Wijk
Kerstin Isaksson

Kontrabas

Josefin Landmér
Malin Höglund
Eric Nilsson
Roger Bergman
Maria Andersson
Mattias Normell

Flöjt

Linda Taube
Patrik Wendel
Maria Garlöv Thorsell
Pepita del Rio

Oboe

Yui Ito
Hanna Salomaa
Johannes Ögren*

Klarinett

Bengt Sandström
Mattias Larsson
Jonas Olsson Hakelind

Fagott

Annika Wallin
Maria Hellström
Andreas Lyeteg

Valthorn

Orvar Johansson
Maria Granberg
Yerang Ko
Markus Källman
Anders Kjellberg
Jonatan Olofzon
Helene Sikdal

Trumpet

Malin Silbo Ohlsson
Andreas Karlsson Walleng
Marcus Petersson
Leif Lindvall

Trombon

Peter Nygren
Daniel Hedin
Mathias Petersson

Tuba

Linus Mattsson

Pukor

Hans Lindbäck

Slagverk

Mats Lindström
Christoffer Thorsell
Per Mikaelsson
Aleksander Ulriksen

Piano

Mona Kontra

Celesta

Jonas Olsson

Harpa

Pia Rosengren

*= även engelskt horn

VK

arkitektkopia

NO

Den 28 maj kl 8.00 släpps biljetterna till nästa säsong på
Norrlandsoperan. Biljetter: norrlandsoperan.se